

Róziiewicz, Jerzy

Ogólnopolska sesja staszicowska

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 21/3, 607-611

1976

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W maju odbędzie się także zebranie dwóch pozostałych grup, tj. ds. programowych nauczania w szkołach wyższych powszechnej historii nauki oraz ds. programowych wprowadzenia elementów historii nauki i techniki w szkołach średnich.

Stefan Zamecki

KRONIKA KRAJOWA

WYSTAWA POŚWIĘCONA HISTORII ARCHEOLOGII

W dniu 14 lutego 1976 r. została otwarta w Muzeum Archeologicznym we Wrocławiu wystawa pn. *Wiek archeologii i muzealnictwa*. Jednocześnie wydano pod identycznym tytułem przewodnik pióra dra Jana Fabiańskiego.

Ekspozycja jest bardzo bogata i interesująca. Celem jej ma być — jak głosi wspomniany przewodnik — „ukazanie dziejów polskiej archeologii i muzealnictwa archeologicznego w XIX w. poprzez zgromadzenie najciekawszych i najbardziej reprezentatywnych zabytków odkrytych przez polskich badaczy zarówno na terenie polskim, jak i poza jego granicami”. Organizatorzy wystawy zdołali zgromadzić eksponaty z wielu muzeów i innych zbiorów polskich, a także od prywatnych właścicieli. Niektóre zabytki od bardzo dawna nie były nigdzie wystawiane i są wręcz nieznanne. Towarzyszą im materiały, pozwalające na zapoznanie się z postaciami wielu polskich archeologów, dokumentacją ich prac, wynikami badań i sposobami eksponowania zbiorów. Są to publikacje, portrety, medale, rękopisy, ryciny, plany, rozmaite ilustracje. Ciekawym pomysłem wystawienniczym było wykorzystanie nie tylko ilustracji przedstawiających sposoby XIX-wiecznego wystawiennictwa, ale też aranżowanie przestrzeni w stylu epoki z wykorzystaniem odpowiedniego sprzętu. Przykładem tego mogą być użyte w jednej z sal podesty schodkowe, gęsto obstawione popielnicami i innymi zabytkami. Uwagę zwiedzających przyciągają kopie regaliów, z grobu Kazimierza Wielkiego, którym towarzyszą oryginalne rysunki Jana Matejki — wykonane w czasie otwarcia grobowca króla z 1869 roku. Innym interesującym akcentem jest wyposażenie grobu książęcego z Tahańczy, pochodzącego z badań Józefa Choynowskiego. Towarzyszy mu interesująca dokumentacja. Na wymienienie zasługują też nie wydane ilustracje do pracy J. I. Kraszewskiego *Sztuka u Słowian, szczególnie w Polsce i Litwie przedchrześcijańskiej* (1860) oraz rękopisy i inne materiały dotyczące Erazma Majewskiego. Osobliwą stroną działalności starożytniczej w XIX w. były fałszerstwa. Nie zabrakło ich na wystawie, organizatorzy zdobyli dla swej ekspozycji m.in. jeden z dwóch słynnych kamieni mikożyńskich. Ostatnia sala wystawy poświęcona jest archeologii współczesnej, co pozwala ocenić postęp tej dziedziny wiedzy.

Andrzej Abramowicz

OGÓLNOPOLSKA SESJA STASZICOWSKA

W Pile, mieście rodzinnym Stanisława Staszica, zorganizowano w dniach 27—28 marca 1976 r. sesję naukową pn. *Stanisław Staszic a osiągnięcia geologii współczesnej*. Organizatorami sesji i związanych z nią uroczystości staszicow-

skich byli: Muzeum Okręgowe im. Stanisława Staszica w Pile, Polskie Towarzystwo Geologiczne oraz Pilskie Towarzystwo Kultury. Na sesję przybyli naukowcy z Krakowa, Poznania, Torunia, Warszawy, przedstawiciele muzeów z Częstochowy, Hrubieszowa i innych miast, nauczyciele i młodzież ze szkół noszących imię Staszica oraz pilscy działacze kultury i przedstawiciele miejscowych władz politycznych i administracyjnych.

Uroczystości staszycowskie rozpoczęły się 27 marca w Zespole Szkół Zawodowych Ministerstwa Górnictwa i Energetyki w Pile, gdzie w godzinach rannych nastąpiło otwarcie sesji młodzieżowej. Na sesji tej wygłoszono 6 referatów, wśród których 4 przygotowała młodzież z pilskich szkół średnich. Dwa pozostałe referaty wygłosili pracownicy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: dr Marian Drodzowski mówił na temat — *Stanisław Staszic jako historyk czasów współczesnych*, a dr Janusz Skoczylas — na temat interpretacji staszycowskiej mapy geologicznej. W przerwie między referatami młodzież szkół pilskich przedstawiła montaż poetycki o Staszicu.

W tym samym dniu, w godzinach popołudniowych, w Muzeum Okręgowym nastąpiło otwarcie wystawy *Stanisław Staszic a współczesne osiągnięcia polskiej geologii*. Ponadto, dla uczestników uroczystości staszycowskich zorganizowano dwa koncerty: muzyki dawnej w wykonaniu Collegium Musicorum Posnaniensium oraz poezji śpiewanej w wykonaniu aktorki Teatru Nowego w Poznaniu — Małgorzaty Bratek.

Pierwszy dzień uroczystości zakończył się spotkaniem górników i geologów województwa pilskiego z przybyłymi do Piły naukowcami. Na spotkaniu tym m.in. pracownicy pilskiego Przedsiębiorstwa Poszukiwań Nafty i Gazu dzielili się z gośćmi swymi osiągnięciami, przy czym w rozmowach nawiązywano często do działalności Staszica i jego osiągnięć oraz przewidywań w zakresie geologii.

Właściwa sesja naukowa rozpoczęła się nazajutrz 28 marca. Wygłoszono na niej 10 referatów. Sesję otworzył wojewoda pilski, który po przemówieniu powitalnym odczytał obszerny list przewodniczącego Rady Państwa, prof. Henryka Jabłońskiego, skierowany do uczestników obrad.

Następnie prof. Kazimierz Maślankiewicz, przewodniczący sesji, po ogólnym scharakteryzowaniu działalności Staszica na polu geologii i górnictwa, udzielił głosu prof. Bogdanowi Suchodolskiemu (Warszawa), który przedstawił referat pt. *Stanisław Staszic — jego życie i idee*. Autor zwrócił szczególną uwagę na fakt, że tak wiele myśli Staszica pozostaje wciąż aktualnych i bliskich naszej rzeczywistości. Nakreślony przez Staszica program wychowania nowego człowieka jako obywatela myślącego, jako członka społeczeństwa pracy, staszycowski program odrodzenia narodowego, w którym autor *Rodu ludzkiego* wyznaczał wielką rolę nauce, wszystko to — zdaniem referenta — sprawia, iż dzisiaj „jesteśmy na szlaku staszycowskiego ideału”¹.

Kolejne referaty dotyczyły tematów szczegółowych. Tak więc prof. K. Maślankiewicz (Kraków) mówił na temat: *Surowce mineralne i skalne na mapie Stanisława Staszica*; prof. Antoni Gawęł (Kraków) — *Tatry w badaniach Stanisława Staszica*; doc. Wojciech Grocholski (Poznań) — *Zasługi Stanisława Staszica dla górnictwa* (eksponując szczególnie sprawy prawodawstwa górniczego); prof. Antoni Kleczkowski (Kraków) omówił *Staszica zarząd górnictwem — zaranie i kres*; doc. Tadeusz Osmólski (Warszawa) — *Poglądy Staszica na bogactwo złóż polskiej siarki*.

¹ Referat prof. B. Suchodolskiego w skróconej wersji i pod zmienionym tytułem (*Stanisław Staszic, myśliciel i nieustrudzony działacz*) wydrukowany został w miesięczniku regionalnym „Ziemia Nadnotecka” (R. 16: 1976 nr 3 s. 3).

W tym miejscu należy zasygnalizować, iż organizacyjnym niedociągnięciem sesji było nierównomierne rozłożenie czasu przeznaczanego na poszczególne referaty. Wobec faktu, iż pierwsi prelegenci przekroczyli znacznie przewidziany dla nich limit czasu, pozostali — jak np. prof. A. Kleczkowski i doc. T. Osmólski — zmuszeni byli do zasygnalizowania zaledwie treści swych, zapowiadających się bardzo interesująco referatów.

Pozostałe referaty wygłoszone zostały w godzinach popołudniowych. Doc. Zbigniew Wójcik (Warszawa) w referacie *Geologia polska za czasów Stanisława Staszica* starał się umiejscowić działalność geologiczną autora *O Ziemiородztwie Karpatów* na tle geologii polskiej tamtych czasów. Mówił więc o ówczesnych zbiorach geologicznych, publikacjach, nauczaniu mineralogii. W dużym stopniu okresu postaszycowskiego geologii w Polsce dotyczył referat dra Stanisława Czarnieckiego (Kraków) *Stanisław Staszic a rozwój polskiej geologii*, a czasom nam współczesnym poświęcony był referat mgra Ludgarda Cimaszewskiego (Piła) *O udziale Pily w poszukiwaniach surowców mineralnych*. Mgr Cimaszewski zwrócił m.in. uwagę na wartość wniosków dla dzisiejszych geologów wysnutych z analizy dzieła Staszica *O ziemiородztwie Karpatów*. Ostatni referat pt. *Stanisław Staszic a współczesna świadomość historyczna* wygłosił prof. Jerzy Topolski (Poznań), który omawiał problemy państwa i narodu w dziełach Staszica oraz aktualność niektórych staszycowskich rozpraw politycznych i filozoficznych.

Po referatach odbyła się krótka dyskusja, w której poruszano sprawę daty powstania mapy geologicznej Staszica. W dyskusji wzięli udział: prof. A. Kleczkowski, doc. Z. Wójcik i prof. J. Topolski.

Wszystkie wygłoszone na sesji referaty zostaną opublikowane w specjalnym numerze nowego wydawnictwa regionalnego, które prawdopodobnie będzie się nazywać „Biblioteka Pilska”.

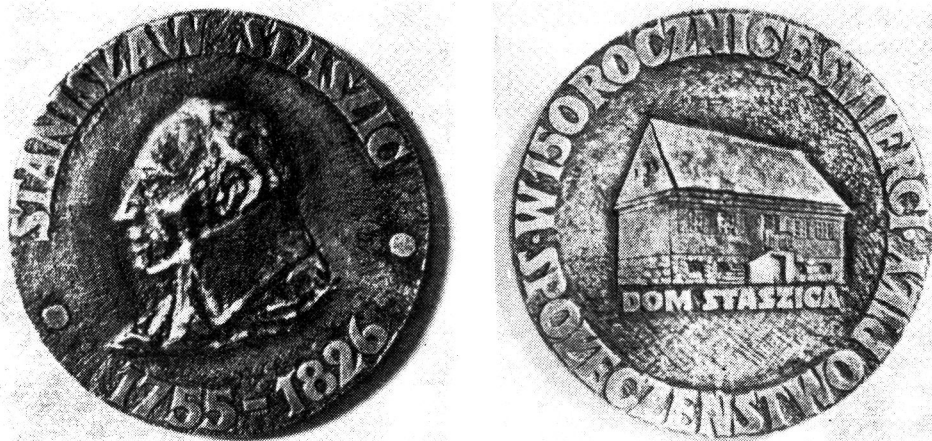
Oprócz sesji, stanowiącej kulminacyjny punkt programu obchodów 150-lecia śmierci Staszica, otwarto w Pile kilka wystaw o tematyce staszycowskiej. Najważniejsza z nich zorganizowana została przez Muzeum Ziemi PAN w Warszawie oraz Muzeum Okręgowe im. Stanisława Staszica w Pile przy współpracy z pilskim Przedsiębiorstwem Poszukiwania Nafty i Gazu. Wystawa, zatytułowana *Stanisław Staszic a współczesne osiągnięcia geologii polskiej*, miała pokazać dorobek geologiczny Staszica oraz — potwierdzone przez współczesnych geologów polskich — jego wskazania praktyczne (np. dotyczące występowania siarki). Ekspozyty pochodziły ze zbiorów wymienionych muzeów, a także ze zbiorów prywatnych oraz z Przedsiębiorstwa Poszukiwań Nafty i Gazu. Zgromadzono wiele wydawnictw, fotokopii dokumentów i portretów, okazy minerałów i skał, dokumentację miejsca badań geologicznych prowadzonych przez Staszica oraz zaznaczono wszystkie ważniejsze odkrycia geologiczne w Polsce dokonane po II Wojnie Światowej. Z ekspozatów na szczególną uwagę zasługiwała odtworzona przez doc. Z. Wójcika — na podstawie materiałów Staszica — mapa geologiczna ziem polskich z 1815 r. Wskazuje ona, że Staszic bardzo dobrze poznał budowę geologiczną Lubelszczyzny, Gór Świętokrzyskich, okolic Krakowa i Tatr.

Ciekawie wypadła zorganizowana przez pilskie Muzeum Okręgowe wystawa książek o Stanisławie Staszicu. Zgromadzono około 80 publikacji (w przeważającej części książek), które zgrupowano w ośmiu działach tematycznych: 1) *Dzieła Staszica*, 2) *Auto- i biografie Staszica*, 3) *Ideolog polskiego Oświecenia*, 4) *Pełdagog i wychowawca*, 5) *Ojciec geologii polskiej*, 6) *Przyrodnik i znawca medycyny*, 7) *Pionier spółdzielczości chłopskiej w Europie*, 8) *Założyciel Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie*.

Wystawa książek staszicowskich mieściła się w Wojewódzkim Domu Kultury (tu też toczyły się obrady sesji naukowej). W tymże budynku urządzono dwie inne wystawy: *Stanisław Staszic w malarstwie i rysunku* (wystawa amatorska) oraz *Fotogramy instytucji noszących imię Stanisława Staszica*. Na tej ostatniej wystawie zgromadzono prace nadesłane na ogólnopolski konkurs Związku Harcerstwa Polskiego.

Ryc. 1. Datownik okolicznościowy

Ryc. 2. Medal wybity ku czci S. Staszica. Awers i rewers

Uroczystości staszicowskie w Pile upamiętniono wybitiem medalu, wykonanego według projektu poznańskiego artysty plastyka Ryszarda Skupina. Awers przedstawia podobiznę Staszica, rewers — piłskie Muzeum Okręgowe jego imienia. Średnica medalu wynosi 12 cm. Ponadto wydrukowano plakat (portret Staszica na tle faktury drewna) oraz stemplowano korespondencję nadawaną w dniach uroczystości okolicznościowym datownikiem.

Ryc. 3. Pomnik S. Staszica w Pile. Fot. W. Wojtkiewicz

Zorganizowanie sesji naukowej oraz wiele imprez jej towarzyszących jest dużym osiągnięciem działaczy piłskich. Nie można w tym pominąć milczeniem nazwiska mgr Stefani Porbadnik — dyrektora Muzeum Okręgowego; jej to należy w dużym stopniu zawdzięczać, że sesja i imprezy towarzyszące spełniły swe zadania popularyzacyjne i naukowe.

Jerzy Rózewicz

SESJA NAUKOWA W STULECIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA
PRZYRODNIKÓW IM. KOPERNIKA

Polskie Towarzystwo Przyrodników uczciło stulecie swojego istnienia uroczystą sesją naukową, która odbyła się w Warszawie 16 grudnia 1975 r. Na sesji tej dokonano wszechstronnej oceny dorobku i znaczenia Towarzystwa w rozwoju nauki w Polsce.

Prezes Polskiej Akademii Nauk — prof. Włodzimierz Trzebiatowski — otwierając część oficjalną sesji podkreślił zasługi Towarzystwa, które w minionym stuleciu nie ustawało w staraniach, aby najnowsze zdobycze przyrodoznawstwa były w Polsce zarówno rozwijane, jak i popularyzowane. W uznaniu tych zasług Rada Państwa nadała Towarzystwu Przyrodników im. Kopernika Order Sztandaru Pracy II klasy.